

Luka Vukojević i Lana Hudeček
Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
Strossmayerov trg 2
10000 Zagreb
lvukojev@ihjj.hr
lhudecek@ihjj.hr

JETRA – IMENICA ŽENSKOG ILI SREDNJEG RODA?

U radu se istražuje vrijedi li normativna preporuka da se imenica *jetra* upotrebljava u srednjemu rodu množine te koliko je ta preporuka bila utemeljena u vrijeme kad je izrečena.

Rad pod naslovom *Kojega su roda jetra?* objavio je Vladimir Loknar u časopisu *Jezik* 1970. godine¹, i ujedno u naslovu sugerirao i odgovor: srednjeg roda. Nakon pregleda stanja u rječnicima, novinama i znanstvenim tekstovima zaključuje da "plurale tantum prevladava u hrvatskom književnom jeziku i zato nema lingvističkih razloga koji govore za imenicu ženskog roda. Ipak, zbog pretežne uporabe ženskog lika jetre ne bi se sa sigurnošću mogla dati preporuka za jednostranu normativnu odredbu (128)."

Zanimalo nas je vrijedi li ta normativna preporuka i tridesetak godina poslije. Pritom je valjalo istražiti koliko je ona bila utemeljena i u vrijeme kad je izrečena.

Osvrnut ćemo se prvo na neke nedoumice koje Loknar iznosi u svojem radu.

Kao jedan od problema ističe: "Nije uvijek i svakome jasno mijenja li *jetra* kao imenica ž. r. u množini rod, ili su *jetra*, imenica s.r., u množini samostalna, te se ponašaju kao plurale tantum (126)."

Imenica ženskoga roda *jetra* ne mijenja rod u množini, njezina je množina *jetre*, *G jetri*, *jetra* i *jetara*, *A jetre*, *DLI jetrama*. Posve je drugi je problem slabe potvrđenosti množinskog oblika, koja se može s jedne strane objasniti nepouzdanošću i nereprezentativnošću postojećih hrvatskih korpusa (*Hrvatskoga nacionalnog korpusa* i *Jednomilijunskoga kor-*

¹ Usp. Loknar, V. 1970. i 1988.

pusa), a s druge strane činjenicom da u medicinskoj literaturi nema potrebe za množinom (npr. *bolesti jetre, rak jetre*; kao što su u medicinskoj literaturi i imenice *srce* i *mozak* uvijek u jednini). Imenica je pak srednjeg roda *jetra* plurale tantum i nije množinski oblik imenice *jetra* u ženskome rodu.

Loknar također zaključuje da je *jetra* u srednjemu rodu “samostalna imenica”, to jest da nije množina imenice *jetra* u ženskome rodu, nego plurale tantum, na temelju primjera iz AR: *Ni se vabim veće tamo na pečene jetre* (M. Držić, 273). Iako je taj zaključak točan, argumentacija koju nudi nije valjana. On naime zaključuje da se u tome primjeru daje potvrda za imenicu ženskoga roda u A mn., a to pak drži dokazom da ta imenica ima “normalnu” množinu i da u množini ne mijenja rod. U tome primjeru međutim nije posve jasno je li tu riječ o A mn. imenice ženskog roda, to može biti i G jd. koji se može objasniti genitivno-akuzativnim sinkretizmom i slavenskim genitivom, to jest genitivom namjesto akuzativa (također jednine: *Ni se vabim veće tamo na pečenu jetru*)².

Iako dokaz nije valjan, zaključak je dobar: posve je neupitno da je riječ o dvije imenice istog značenja: o imenici *jetra* ženskog roda s množinom *jetre* i o imenici *jetra* (plurale tantum srednjeg roda), koja dakako nema jedninskih oblika.

U nekim je slavenskim jezicima (slovenskome i češkome) ta riječ (prasl. *jentro*, s. mn) u množini. U *Slovenskome pravopisu* uz natuknicu *jetra* stoji genitiv *jeter* i oznaka *s mn.* (*ciroza jeter; to mu gre na jetra*). I u *Slovaru slovenskega knjižnega jezika* natuknica je *jetra* (G *jeter*, gramatička oznaka *s mn.*) (*Zboleti na jetrih: človeška, živalska jetra ... kupiti goveja, telečja jetra, pražena jetra*), med. *ciroza jeter*; frazemi: *pozna ga do jeter, iti na jetra*. Tako je i u češkome: *Slovník spisovné češtiny* ima natuknicu *játra*, genitiv *jater* i oznaku: zbirna imenica srednjeg roda. Ruski jezik razlikuje *pečень* (*jetra*) kao anatomski organ i *pečenka* (životinjska *jetra*, za jelo) i ima frazeologiju sličnu hrvatskoj (*vsémi pečenkami nenaviděť* ‘mrziti iz dna duše’, *siděť v pečenkah u kogó* ‘uznemiravati koga’). U slovačkome jeziku imenica *pečeň* ženskog je roda, tako i u poljskome imenica *jatrznica*. I neslavenski jezici redovito taj organ označuju imenicom koja nije plurale tantum: engleski *liver*, njemački *Leber* (ž), francuski *foie* (m), talijanski *fegato* (m), španjolski *hígado* (m), latinski *iecur* (s), *hepar* (s), u njima se dakle *jetra* ne doživljava kao organ koji se sastoji od više dijelova.

U hrvatskim normativnim priručnicima (rječnicima i savjetnicima) nema suglasja kad je riječ o rodu imenice *jetra*. U Šonjinu rječniku uz natuknicu *jetra* stoji gramatička oznaka *s pl. t.* i genitiv *jetara*. U Anićevu je rječniku *jetra* označena kao imenica ženskog roda (G mn. *jetara/jetri*). Tako je i u *Hrvatskome enciklopedijskom rječniku*. U *Osmojezičnome enciklopedijskom rječniku* imenica *jetra*¹ (anat.) ženskog je roda, a *jetra*² s gramatičkom oznakom *sn/pl.* označena je kao regionalizam. U Brodnjakovu pak *Razlikovnome rječniku srpskog i hrvatskog jezika* s lijeve je, srpske, strane *jetra*, s desne, hrvatske, *jetra, jetara*.

² Drugi Držićev primjer koji se tamo navodi jednoznačno je jedninski: *Usta mi pucaju na jetru* (332).

Donose se primjeri: *boli me jetra – bole me jetra, ideš mi na jetru – ideš mi na jetra*. *Hrvatski jezični savjetnik* ima samo *jetra* pl. t. s (*ide mi na jetra, bole me jetra, pirjati jetra, pašteta od guščjih jetara*). U *Jezičnome savjetniku* (ur. Slavka Pavešića) preporučuje se uporaba imenice ženskog roda jer je to jedan, neparan organ. U Matičinu rječniku *jetra* je i srednjeg roda množine, s genitivom *jetara*, i ženskog roda. Benešić u *Rječniku hrvatskoga književnoga jezika od Preporoda do I. G. Kovačića* uz natuknicu *jetra* donosi gramatičku oznaku *n pl.* i primjere: *Evo vam, prijateljice, svakoj po pol funte filjeka i jetara* (Kovačić). *Stoga je mrzio one male grabilice koje slavuje nabadaju na trn da im spretnije prokljuju grudi i lakše dođu do srca* i *jetara* (Hanžeković). *Kakova je to večera! Jetra s limunom i jetra i opet jetra s limunom* (I. Kozarac). (Iz posljednjega se primjera ne može ništa zaključiti o rodu i broju te imenice.) U Benešićevu *Hrvatsko-poljskome rječniku jetra* je označena kao imenica ženskog roda.

U uporabi pak obilato prevladava imenica ženskog roda.

U *Medicinskome leksikonu* Leksikografskog zavoda *Miroslav Krleža* (Zagreb, 1992.) imenica *jetra* ženskog je roda (to se rekonstruira iz sročnosti): *jetra* (hepar), najveća žlijezda u čovjekovu tijelu ...; Gornja površina jetre... *Hrvatski opći leksikon* također ne određuje gramatički rod, ali se opet iz sročnosti može zaključiti da je riječ o imenici ženskog roda u jednini. U *Popularnome medicinskom leksikonu jetra* je također ženskog roda (rekonstruira se iz sročnosti): *jetra* (hepar) najveća je žlijezda čovječjeg tijela. Teška je ...

U *Hrvatskome nacionalnome korpusu* od 256 pojavnica za upit *jetra%* samo je u tri primjera potvrđena *jetra* kao imenica srednjeg roda, i to u dijalektalnome primjeru: *Čujete, gospon doktor, a ne moreju moja jetra zdržati dok sam ja živ?* (Međimurje, 2. 9. 1998.), u primjeru u kojemu je upotrijebljen frazem “ići komu na jetra”: *...njegova izvanredna pjesma “Hrvati mi idu na jetra” ...* (Ž. Ivanković, *700 dana opsade*, 1995.) te u primjeru: *Da spomenemo samo neka dostignuća: “srce-pluća-aparat” (1954), dijaliza (1960), kompjutortomografija (1973), presađivanje srca, pluća, jetra, koštane srži, gentehnologija...* (Glas koncila, 1997., br. 9) Za upit *jetara* jedna je pojavnica u kojoj je nejasno je li riječ o genitivu jednine ili o genitivu množine, to jest o imenici ženskog roda u genitivu množine ili imenici u množini srednjeg roda: *Prema osnovnoj ideji babilonske kulture prema kojoj su se sva zbivanja među sobom intimno povešana, smatralo se da najtočnije podatke o bolestima ljudi daje promatranje zvijezda i jetara žrtvenih životinja* (Grmek – Budak, *Uvod u medicinu*). Potvrde za uporabu imenice ženskog roda uglavnom su iz medicinske literature, te se prema tomu može zaključiti da u znanstvenome i znanstveno-popularnome funkcionalnom stilu obilato prevladava uporaba imenice *jetra* u ženskome rodu.

Tako je i u kuharicama, čak i u dvije nasumce odabrane kuharice iz 1965. godine. U kuharici M. Vučetić *Naša prehrana i kuhanje* imenica je *jetra* samo u ženskome rodu (nema potvrda za *jetrica* kao jelo): *Pečena jetra; 50 dkg jetre; Jetru operemo ...; Svaki komad jetre ...* U kuharici *Svjetski kuhar*, (Stvarnost, Zagreb 1965) *jetra* se sklanja kao imenica ženskog roda; kao imenica srednjega roda u množini potvrđena je samo u jednome receptu, i to nedosljedno, u istome je receptu potvrđena i *jetra* kao imenica ženskog roda

(*Frigane kvašenice od jetara na gradišćanski način; 0,20 kg jetara; Na to se stavi sitno mljevena jetra*), rijetko se upotrebljava deminutiv srednjeg roda *jetrica* (*flamanska jetrica, pileća jetrica u ljutom umaku, pečena riža s pilećim jetricama*).

U *Jednomilijunskome korpusu hrvatskoga književnog jezika* potvrđena je *jetra* i kao imenica ženskog i kao imenica srednjeg roda. Jasno se međutim može razlučiti da je *jetra* u srednjemu rodu potvrđena isključivo u književnoumjetničkome funkcionalnom stilu:

...*solicitor će rizlingom izliječiti jetra, a procesi će dozrijeti; ... ja sam bolestan čovjek* (M. Feldman, *U pozadini*); *Mene bole jetra* (I. Brešan, *Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja*); ... *i neki će prsti gnječiti njegova crijeva i jetra dok će on postepeno izdisati ...* (K. Špoljar, *Vrijeme i paučina*); *Čekaj, niškoristi, kad ti na federmeseru kak krmku jetra zvadim ...* (I. Dončević, *Mirotvorci*); *A tu, u jetrima, kao da me Hefest štipa užarenim kliještima!* (M. Matković, *Heraklo*); ... *ili starca sa reumom i pokvarenim jetrima?* (M. Matković, *Heraklo*).

U popularno-znanstvenome i znanstvenome funkcionalnom stilu potvrđena je isključivo imenica ženskog roda:

Jetra – regulator količine šećera u tijelu; nalazi se u životinjskim i biljnim namirnicama, kao što su jetra, riblje ulje ...; Bolesti jetre i gušterače; Ostale funkcije jetre (L. Dolenc, *Nauka o čovjeku*) *Vitamin B2 nalazi se u jetri, bubrezima, mlijeku ...; ...posebno (djeluje) na mozak, živce, srce, jetru, bubrege i probavne organe.* (Roemer, *Prehrambena roba*).

U tome je korpusu lema *jetra* uz sve primjere označena gramatičkom oznakom *npl*, čak i uz one primjere u kojima je nedvojbeno riječ o imenici ženskog roda.

Zanimalo nas je i je li uporaba imenice *jetra* u srednjemu rodu ikad bila stabilna hrvatska norma.

U AR već je u najstarijim potvrdama potvrđena imenica ženskog roda³.

U Kašićevoj *Bibliji* (1625.) imenica *jetra* ženskog je roda; najčešće je potvrđena u deminutivu: *jetrica*. (*Razaperi tu ribu i sarce nje i žuč i jetru spremi tebi ...* Tob 6.5; *Spomenuvši se dakle Tobia od govoren'ja angelovieh, izvadije iz torbice svoje dio od jetrice ...* Tob. 8.2; *A u istu noć užehši jetricu od ribe, prognati ćeš hudobu.* Tob 6.19). U Katančićevu prijevodu *jetra* je također isključivo ženskog roda: ... *razpori tu ribu, i serdce njeno, i žuč, i jetru spravi* Tob 6.5; *Spomenuv' se indi Tobija razgovarah anđela, izvadih iz torbe svoje dilak jetre* Tob. 8.2; *Istu pak noć zapaliv' jetru ribe, pobignut će đavao.* Tob 6.19. I u suvremenome prijevodu *Biblije* (Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1983.) upotrebljava se imenica ženskog roda (*Razpori ribu, izvadi joj srce, jetru ...* Tob 6.4; ... *rep, loj oko droba, privjesak s jetre* Izl 29.22); Iznimka je u primjeru: ... *dok mu strijela ne probije jetra ...* Izr 7.23 prevoditelja T. Ladana, koji imenicu u srednjem rodu množine u *Osmojezičnome enciklopedijskom rječniku* označuje kao regionalizam.

³ Najstarije potvrde za *jetru* kao imenicu ženskog roda prema AR potječu iz 15. stoljeća. Primjeri su iz rada V. Jagića *Sredoviječni lijekovi, gatanja i vraćanja* (po rukopisu iz XV. vijeka), Starine, knj. 10, str. 257–293. (*Jegda boleť jetra; Jestь oť jetre tazi žila. I vrhu jetre položi obezanije takovo*.)

D. Parčić u *Rječniku hrvatsko-talijanskome* ima natuknicu *jetra* (ž) i *jetrica* (ž); I. Filipović u *Kroatischen und deutschen Sprache* ima natuknicu *jetra* (ž).

U Skokovu *Etimologijskome rječniku hrvatskoga ili srpskoga jezika* uz natuknicu *jetra* gramatičke su oznake i f sg. i n pl. Jednina *jětro* ne postoji, a množinski oblik objašnjava time “što se sastoje od više komada” (iz sročnosti se može rekonstruirati da Skok riječ upotrebljava u njezinu množinskome obliku). Spominje i čakavski lik *jâtra*.

K. Krstić i P. Guberina u knjizi *Razlike između hrvatskoga i srpskoga književnog jezika* za imenicu *jetra* ženskog roda pišu da je tipičnija za srpski književni jezik i prednost daju imenici u srednjemu rodu množine. To je, koliko se tomu može ući u trag, prva nedvosmislena normativna preporuka kojom se izriječkom daje prednost imenici u srednjemu rodu množine, kojom se, dapače, da apsurd bude veći, imenica ženskog roda, unatoč svojoj potvrđenosti u hrvatskome jeziku prestandardnog razdoblja, proglašava tipičnijom za srpski književni jezik. U jednome razdoblju hrvatskoga standardnoga jezika hrvatski su normativisti nastojali da se imenica srednjega roda uspostavi kao hrvatska norma. Lako je objasniti zašto se K. Krstić i P. Guberina zalažu za uporabu imenice srednjeg roda. U vrijeme kad je hrvatski jezik bio izložen unitarističkim navalama i nasrtajima, nije bio usamljen slučaj da se riječ iz kojega od dvaju samo hrvatskih narječja (kajkavskog ili čakavskog) proglašuje “boljom” od štokavske, i bez obzira na to što štokavska riječ ili oblik pripada (i) hrvatskomu jeziku. I u Brodnjakovu rječniku, koji je unatoč dobrim namjerama često pretjerano purističan, prednost se daje imenici srednjeg roda koja se označuje kao hrvatska riječ, za razliku od imenice ženskog roda koja je označena kao srpska riječ.

Nesumnjivo je da je imenica srednjeg roda u standardni jezik uzeta iz kajkavskog i/ili čakavskog narječja. Potvrđena je u svim rječnicima kajkavskoga književnog jezika.

U Jambrešićevu latinsko-hrvatskome rječniku *Lexicon latinum* iz 1742. godine latinskoj je natuknici *hepar* pridružena hrvatska istovrijednica *jetra*. Pod natuknicom *hepatitis* stoji *vužganje jeter*, pod natuknicom *hepatites* stoji objašnjenje: *dragi kamen, zarad spodobе jeter, kamen jeterni zvan*. Uz latinsku natuknicu *epaticus* stoji *bolezliv na jetrah*. U Belostenčevu rječniku također je ta imenica pl. n *kraj od jeter ... jecoris fibra* (s.v. *jetra*).

U *Rječniku hrvatskoga kajkavskog književnog jezika* natuknica *jetra* ima gramatičku oznaku *n pl. t.* i potvrđene oblike NA *jetra*, G *jeter* i *jetrih* te primjere: *Zlo je (onda) serce, jetra vraćiti* (Pavao Vitezović – Stefan Raffay Kronika, pol. 18. stoljeća); *Marhi (copernice) ... čez zadnji kraj spuču jetra i pluća* (Vjesnik kraljevskoga hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga zemaljskoga arkiva, 1908.); *Betegi vsakojački ladali budu, navlastito na jetrah, plućah i želudcu* (Stoletni horvatski kalendar, 1866.). Potvrđene su sveze *devenica iz jeter*; *vužganje jeter*. U tome je rječniku i natuknica *jetre* s gramatičkom oznakom *f pl. t.* i oblicima N *jetre*, L *jetreh*. Natuknica je potvrđena u Habledićevu rječniku. Primjer je: *Terbuh se razpuči, gnoj po drobreh curi i jetrah vonjući* (Jurjevič, 1675.).

Iz tih se potvrda može pouzdano zaključiti da je u hrvatskome kajkavskom književnom jeziku imenica *jetra* isključivo srednjeg roda množine.

U čakavskome narječju (prema podacima iz upitnika za *Hrvatski dijalektološki atlas*)

potvrđeno je i pl. f *jatre* (Filež, Gradišće), i pl. n *jatra* (Sali) i *jetra* (Medveja) i sg. n *jetre* (ovo jetre) (Bizonja).

Ne možemo se nakon svega iznesenoga složiti s V. Loknarom koji kaže da nema lingvističkih razloga koji govore u prilog imenici ženskog roda. Dapače, za davanje izrazite prednosti imenici ženskog roda pred imenicom srednjeg roda govori nekoliko valjanih razloga:

Uporaba je te imenice obilato potvrđena u hrvatskome književnom jeziku od njegovih početaka. U prilog tomu govore npr. potvrde iz Akademijina rječnika i primjeri iz Kašićeve *Biblije*.

Ta imenica ima dobro potvrđenu uporabu u svim padežima i u oba broja; za razliku od nje, imenica *jetra* srednjeg roda rijetko je potvrđena u kosim padežima, osim u genitivu (*jetara*).

Nedvojbeno je da je imenica srednjeg roda u standardni jezik ušla iz kajkavskog (u prvome redu) i/ili čakavskog narječja, namjernom intervencijom hrvatskih normativista koji je neutemeljeno proglašuju (isključivom) hrvatskom normom, u prvome redu iz socio-lingvističkih razloga.

Napokon, imenica u srednjemu rodu nikad se u hrvatskome standardnom jeziku nije potpuno učvrstila. Njezina je uporaba uglavnom ograničena na književnoumjetnički funkcionalni stil, dok je imenica ženskog roda gotovo beziznimno potvrđena u znanstvenoj i znanstveno-popularnoj literaturi. Imenica ženskog roda upotrebljava se i u kulinarskom nazivlju, uz deminutiv *jetrica* (s mn.), osobito čest u kulinarskome žargonu (*pileća jetrica*, *teleća jetrica*, *pirjana jetrica*, *jetrica na žaru* itd.).

Već činjenica da se izbjegava uporaba dativa, lokativa i instrumentala imenice srednjeg roda i da su ti oblici slabo potvrđeni u standardnojezičnoj praksi govori nedvosmisleno u prilog uporabi imenice *jetra* ženskog roda. Ona naime ima potvrđenu potpunu paradigmu (primjeri iz *Hrvatskoga nacionalnog korpusa*: N *jetra tako detoksicira amonijak*; G *Tumori jetre*, A *poslije mogu metastazirati u jetru*, L *jer se u jetri nalazi vitamin A*, I *mogući su problemi sa želucom i jetrom*.) U korpusu nema mnogo potvrda za uporabu imenice *jetra* u množini, ali takav bi nalaz (u medicinskoj literaturi, u kuharicama) bio za svaki organ koji se ne pojavljuje u paru (srce, mozak).

Imenica srednjeg roda beziznimno je potvrđena samo u frazemima preuzetim s kajkavskoga govornog područja: *ići komu na jetra* “živcirati koga, dosađivati komu”, *izjesti komu jetra* ‘jako izmučiti koga’.

Preporuka je dakle ova: nedvosmislena se normativna prednost treba dati imenici ženskog roda. U prilog imenici srednjeg roda moglo bi se govoriti samo s gledišta tradicijskog načela (iako smo pokazali da je pozivanje na tradiciju upitno i ograničena obuhvata). Što vrijedi za morfologiju, ne vrijedi za frazeologiju. U frazemima *jetra* je beziznimno potvrđena kao imenica srednjeg roda (*ići komu na jetra*, *izjesti komu jetra* i sl.), a izvorni oblik frazema načelno se ne mijenja.

Da je množinski srednjorodni lik neprekinuta, jednoznačna, čvrsta i stabilna hrvatska

tradicija, nikomu ne bi palo na pamet tu i takvu hrvatsku tradiciju dovoditi u pitanje. Očito je (to pokazuju potvrde od 15. stoljeća nadalje) da, što se tiče naziva toga anatomskog organa, supostoje i u natjecateljskome odnosu sputuju dva morfološka rješenja, ali da ovostoljetni i prošlostoljetni govornik hrvatskog jezika izrazitu prednost daje jedninskomu ženskorodnom liku te imenice, te nema nikakva razloga da hrvatska normativistika inzistira na množinskome srednjorodnom liku.

Imenici *jetra* ženskog roda treba vratiti status koji joj u hrvatskomu standardnom jeziku nesumnjivo pripada, a načelo koje dajemo u uvodu *Hrvatskoga jezičnog savjetnika*: “A komu pripada to što ne pripada hrvatskomu standardnom jeziku, načelno nas ne zanima” (12) možemo dopuniti ovako: komu još pripada to što pripada hrvatskomu standardnom jeziku, također nas načelno ne zanima; načelno nas zanima samo činjenica da što pripada hrvatskomu standardnom jeziku. A imenica *jetra* ženskog roda nesumnjivo mu pripada, kao što je nesumnjivo pripadala hrvatskomu jeziku i prije standardizacije, i kao što mu je uvijek pripadala.

Izvori i literatura

- Anić, V. (1998) *Hrvatski rječnik*, Zagreb.
- Belostenec, I. (1740) *Gazophylacium*, Zagreb.
- Benešić, J. (1949) *Hrvatsko-poljski rječnik*, Zagreb.
- Benešić, J. (1985–1988) *Rječnik hrvatskoga književnoga jezika od Preporoda do I. G. Kovačića*, Zagreb.
- Biblija* (1983) Kršćanska sadašnjost, Zagreb.
- Brodnjak, V. (1988) *Razlikovni rječniku srpskog i hrvatskog jezika*, Zagreb.
- Filipović, I. (1875) *Kroatischen und deutschen Sprache*, Zagreb.
- Habdelić, J. (1670) *Dictionar ili reči slovenske zvečkšega vkup zebrane, u red postavljene, i dijačkemi zlahkotene*, Graz.
- Hrvatski enciklopedijski rječnik* (2002) Zagreb.
- Hrvatski jezični savjetnik* (izv. ur: Hudeček, L., Mihaljević, M., Vukojević, L.), (1999) Zagreb.
- Hrvatski nacionalni korpus*, <http://www.hnk.ffzg.hr/30m.htm>
- Hrvatski opći leksikon* (1996) Zagreb.
- Hrvatski rječnik* (2000) Šonje, J. (ur.) Zagreb.
- Jambrešić, A. (1742) *Lexicon latinum*, Zagreb.
- Jezični savjetnik* (1971) Pavešić, S. (ur.) Zagreb.
- Jednomilijunski korpus hrvatskoga književnoga jezika* (Mogušev korpus).
- Kašić, B. (1999–2000) *Biblia sacra*, Ferdinand Schoeningh, Paderborn – München – Zürich.
- Krstić, K., Guberina P. (1940) *Razlike između hrvatskoga i srpskoga književnog jezika*, Zagreb.

- Loknar, V. (1970) *Kojega su roda jetra?*, 126–128, Jezik 17/4.
Loknar, V. (1988) *Teme iz medicinskog nazivlja*, Zagreb.
Medicinski leksikon (1992) Zagreb.
Osmojezični enciklopedijski rječnik (ur. T. Ladan) (1995) F – K, Zagreb.
Parčić, D. (1901) *Rječnik hrvatsko-talijanski*, Zadar.
Popularni medicinski leksikon (1961) Zagreb.
Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika (1892–1897) Svezak 4, Zagreb.
Rječnik hrvatskoga kajkavskog književnog jezika (1988) Svezak 4, Zagreb.
Rječnik hrvatskosrpskoga književnog jezika (1967) G – K, Zagreb – Novi Sad.
Slovar slovenskega knjižnega jezika (1970) Ljubljana.
Slovenski pravopis (1962), Ljubljana.
Slovník spisovné češtiny (1994) Prag.
Skok, P. (1971) *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Zagreb.
Svjetski kuhar (1965) Zagreb.
Vučetić, M. (1965) *Naša prehrana i kuhanje*, Zagreb.

LIVER – FEMININE OR NEUTRUM NOUN?

Summary

The aim of the paper is to analyze whether the normative recommendation that the Croatian noun *jetra* (liver) is always used in the neutrum gender is valid, and what where the reasons for this recommendation at the time when it was formulated. The authors prove that there is no reason for the Croatian normative grammar to insist on the plural neutrum form of this noun. Several reasons for the strong preference of the feminine noun are given. The authors conclude that the feminine noun should always be recommended.

Ključne riječi: norma, rod, imenica *jetra*

Key words: language standard, gender, noun *jetra*